

LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI

2-AASTANE

KEEL JA KÕNE

Hääldamine

- Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna.
- Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt a, e, i, o, u, m, t, l.

Sõnavara

- Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis.
- Kasutab nimi- ja tegusõnu (näu - kiisu, anna opa - võta sülle), ase- ja määrsõnu (nt siia, seal nii).
- Mõistab sõnu (rohkem kui 50) tuttavas situatsioonis.

Grammatika

- Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2- sõnalisi lauseid (nt Miku õue - Mikk tahab õue minna).

Tekst

- Mõistab ja täidab lühikesi (2-4- sõnalisi) korraldusi tuttavas situatsioonis.
- Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2- sõnaliste vastustega.
- Kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega.
- Eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.
- Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

MATEMAATIKA

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

- Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall).

Orienteerumine ruumis

- Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale.

Loendamine, arvutamine

- Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset.
- Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.

Suurused ja mõõtmised

- Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme.

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetriselised kujundid

- Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üks-ühese vastavuse teel (nn toppimismängud).

KUNST

Voolimine

- Juhendamisel tükeldab, mudib, veeretab savi/plastiliini.

Joonistamine

- Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega.
- Juhendamisel tõmbab jämedate joonistamisvahenditega erinevaid jooni.
- Hoiab meelde tuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt).

Maalimine

- Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega.
- Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud švammiga, templiga jne.
- Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.
- Tunneb meelde tuletamisel ära põhivärvid (kollane, sinine, punane) ja osutab neile.

Meisterdamine

- Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali.
- Juhendamisel kortsutab pehmet paberit, rebib paberriba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.

MUUSIKA

Laulmine

- Kuulab, jälgib õpetaja laulu.
- Püüab matkida täiskasvanu intonatsiooni ning erinevaid loodus- ja olmehäält. **Pillimäng**
- Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kuulnud muusikale kehapiiril (plaksutab, patsutab kaasa pulssi või rütmi) ja erinevatel kõristitel.

Muusikalis rütmiline liikumine

- Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile (näiteks paigal tammumine, keerutamine üksikult, koosjalgu hüplemine, lehvitamine, käte peitmine selja taha, sõrme vibutamine, kükitamine).

LIKUMINE

Kehalise kasvatus alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)

- Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.

Võimlemine

- Sooritab ettenäitamise ja juhendamise järgi asendeid ja liikumisi.
- Jookseb veereva vahendi (pall, rõngas) järel.

Põhiliikumised

- Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste.
- Kõnnib piiratud pinnal.

Liikumismängud

- Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.

MINA JA KESKKOND. KOMBEÕPETUS

Enesetuvustus

- Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.
- Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.

Sotsiaalsete rollide tajumine

- Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele.
- Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesuruum ja WC.
- Matkib täiskasvanu eeskujul enim tuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib).
- Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta.
- Matkib lihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine).

Hügieen

- Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.

Inimkeha tundmine

- Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.

Reeglite tundmine

Täiskasvanu meelde tuletamisel järgib kokkulepitud reegleid (nt räägime vaikselt häälega).

Viisakusreeglite järgimine

- Täiskasvanu meelde tuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab).
- Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest).

Kodukoha taimed, seemned

- Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seemne.

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed

- Osutab tuntumatele kodu- ja metsloomadele (nt kass, koer, jänes, karu, siil).

LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Mänguoskused

- Koosmängus täiskasvanuga areneb mänguoskus (jälgendamine/matkimine).
- Laob klotse, veab ja lükkab mänguasju.
- Huvitub haaravast ja emotsionaalsest mängust.

Tunnetus- ja õpioskused

- Suudab täiskasvanu abil keskenduda tegevusele kuni 10 min.

3-AASTANE

KEEL JA KÕNE

Hääldamine

- Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2- silbilisi sõnu õiges vältes ja silbi struktuuris.
- Hääldab õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla r,s,k,õ,ü).

Sõnavara

- Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike.
- Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.
- Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud.
- Kasutab kõnes värvust, suurust jt. hästi tajutavaid tunnuseid tähistatavaid omadusi.
- Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt lapsed, riided).
- Kasutab tegusõnu (all, peal, sees, ees, taga) ruumisuhete tähistamiseks.

Grammatika

- Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes.
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt joonista, istu).
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt sõidab, laulavad).
- Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da- tegevusnime (nt hakkame mängima, ei taha mängida).

Tekst

- Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausega.
- Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust tegevuse käigus 1-2 lausega.
- Mõistab teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega.
- Loeb peast või kordab järele 1-2- realist lauset.

Suhtlemine

- Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga: küsib infot, vastab dialoogis küsimusele. • Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus.
- Räägib endast mina vormis.
- Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist).

Ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks

- Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte.
- Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid etteloetud tekste.

MATEMAATIKA

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

- Rühmitab antud kahesugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus).

Orienteerumine ruumis

- Suudab tuttavates ruumides üles leida nimetatud toad või kohad.
- Juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes üles- alla, ette- taha.

Loendamine, arvutamine

- Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?).

Suurused ja mõõtmised

- Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid.

KUNST

Voolimine

- Muljub ja näpistab, juhendamisel rullib ja veeretab voolimismaterjale (savi, plastiliin). Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe. **Joonistamine**
- Tõmbab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalsed), püsides paberil.

Maalimine

- Juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintsli vees.
- Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe.
- Teeb näpuvärvidega punkte ja jooni.
- Vajutab templiga erinevatele pindadele (nt paber, kartong) jäljendeid.

Meisterdamine

- Kortsutab pehmet paberit, rebib paberribast tükke. Puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms.
- Asetab alusele ja surub kinni õpetaja poolt liimiga kaetud paberist kujundid, puulehed vms (nt lehed puule).

MUUSIKA

Muusika kuulamine

- Tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.
- Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigub kehaga vmt).
- Tunneb ära ja oskab imiteerida looma- ja linnuhääli.
- Oskab kuulata vaikselt.

Laulmine

- Huvitub laululisest tegevusest.
- Püüab õpetaja järel laulda lühikesi muusikalisi fraase.
- Osaleb lihtsate laulude esitamisel.

Pillimäng

- Mängib kaasa pulssi või rütmi muusika kuulamisel.

Muusikalis rütmiline liikumine

- Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika iseloomule, arvestades pulssi ja meetrumit.
- Sooritab lihtsaid tantsuliigutusi: plaksutamine, patsutamine, lehvitamine, rõhksamm, sõrmevibutus, poolkük, paarilisega keerutamine.

LIKUMINE

Kehalise kasvatus alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)

- Arvestab aktiivses tegevuses rühmakaaslastega.

Võimlemine

- Sooritab harjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega.
- Sooritab painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.

Põhiliikumised

- Sooritab põhiliikumisi.
- Säilitab liikumisel tasakaalu, seda nii tasakaalupingil, kui ka vähendatud pinnal.

Tants ja rütmika

- Kõnnib ja jookseb rütmiliselt muusika järgi.
- Sooritab liigutusi vastavalt muusikale erinevas tempos õpetaja juhendamise järgi.

Liikumismängud

- Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglina kõnni- ja jooksumänge.

Talvealad

- Veab tühja kelku.

Vaba aeg ja loodusliikumine

- Matkab õpetajaga looduses.

MINA JA KESKKOND. KOMBEÕPETUS

Enesetutvustus

- Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime.
- Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel.
- Loetleb oma õdede-vendade nimed.

Sotsiaalsete rollide tajumine

- Nimetab küsimisel oma rühmakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid.
- Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi.
- Asetab töövahendid kokkulepitud kohta.
- Teostab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt põrandapühkimine).

Hügieen

- Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik).

Hammaste tervis

- Teab hammaste hooldamise vahendeid (hambahari, -pasta).

Inimkeha tundmine

- Nimetab erinevaid kehaosi.

Reeglite tundmine

- Mõistab, et igapäevaste reeglite täitmine on vajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).

Viisakusreeglite järgimine

- Meelde tuletamisel tänab, palub.
- Meelde tuletamisel tervitab ja jätab hüvasti.

Rahvuskultuuri tundmine

- Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvuste seast Eesti lipu värvid.

Kodukoha taimed, seemned

- Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat).

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed

- Nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende hääletsusi.
- Nimetab tuntumaid metsloomi (nt. karu, siil, orav, hunt).
- Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad, oraval pikk saba).
- Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane).
- Nimetab tuntumaid vee-elanikke (nt konna ja kala).

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

- Nimetab vett, lund, jääd.
- Osutab küsimisel soojale ja külmale (nt vesi, radiaator).

Muutumine looduses

- Teab ja küsimisel osutab erinevatele ilmastikunähtustele (nt vihma sajab, päike paistab, taevas on pilved).

LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Mänguoskused

- Lülitub kaaslaste tegevusse, osaleb ühismängus.
- Võtab mängus erinevaid rolle ja matkib tegelaste käitumist.
- Peab kinni lihtsamatest mängureeglitest.
- On nõus mänguasju jagama.

Tunnetus- ja õpioskused

- Valib ja vaatab pildiraamatuid, nimetab pildidel olevaid esemeid ja tunneb pildidel ära mitu eset.
- Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist).
- Räägib lühidalt (1-2 lausungiga), mida parajasti teeb.
- Viitab endale sõnadega mina, mind.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Võtab omaks lihtsamaid rühmareegleid ja kohaneb nendega.
- Osaleb lihtsamates grupitegevustes.
- Tunneb huvi teiste laste vastu ja ühineb mõneks ajaks teistega.
- Aitab asju ära panna.
- Matkib täiskasvanu tegevust.
- Suudab koondada tähelepanu kuni 5 min.
- Sööb iseseisvalt kasutades õigesti lusikat ja tassi.
- Ütleb, kui on vaja kasutada WC-d.
- Teab, et käsi tuleb pesta enne sööki ja pärast potil käimist.

4-AASTANE

KEEL JA KÕNE

Häädamine

- Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3- silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. **Sõnavara**
- Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt kuusk – puu; kajakas – lind).
- Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (käpad, saba, rool).
- Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (tutimüts, kelgumägi) ja tuletisi (täpiline). **Grammatika**
- Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid.
- Kasutab õigesti tegusõna lihtminevikuvorme (sõitis, laulsid).

Tekst

- Kommenteerib enda ja kaaslaste sooritatud tegevust (räägib mida tehti) 2-3 lausungiga. • Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest.
- Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast (mis asi see on, kust see asi on saadud, miks see meeldib).
- Jutustab pildiseeria järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lause.
- Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi.

Suhtlemine

- Suhtleb eakaaslastega koostegevustes.
- Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta.

Ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks

- Tunneb kuulamise teel häälikuid (täiskasvanu abiga).
- Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti.

MATEMAATIKA

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

- Rühmitab antud kahesugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus).

Orienteerumine ruumis

- Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega peal, all, sees, taga, või sees.

Orienteerumine ajas

- Nimetab ja kasutab ööpäevade osade määramisel sõnu öö ja päev.

Loendamine, arvutamine

- Loendab esemeid viie piires.
- Moodustab uue suuruse (3-5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse.
- Tunneb numbrimärke 1 kuni 3.

Suurused ja mõõtmised

- Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem- väiksem, pikem- lühem.

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk) samakujulisi esemeid.
- Koostab lihtsamat mustri-rida (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades.

KUNST

Voolimine

- Rullib voolimismaterjali ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid.
- Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õrnemaks, pigistab ja venitab voolimismaterjali sellele teise kuju andmise eesmärgil.
- Juhendamisel kasutab voolimispulka voolimismaterjali tükeldamiseks.

Joonistamine

- Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid.
- Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni.
- Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta.
- Suudab kujutada loodusele sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nt peajalgseid).

Maalimine

- Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks.
- Suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist.
- Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva.

Meisterdamine

- Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont.
- Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid.
- Voldib paberi pooleks.

MUUSIKA

Muusika kuulamine

- Kuulab laulu ja muusikapala vaikselt.
- Väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega.
- Tunneb kuulmise järgi ära tuttavaid muusikapalu.

Laulmine

- Laulab rühmaga ühtses tempos.
- Laulab peast lihtsamaid õpitud rahva- ja lastelaule.

Pillimäng

- Eristab rütmipille tämbri järgi.
- Mängib õpitud rütmipille muusika kuulamise saateks.

Muusikalis-rütmiline liikumine

- Väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (näiteks loova liikumisega).
- Tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (näiteks põlvetoestikõnd ja -jooks, liikumine hanereas ja ringis, galopp, sulghüpped, kand- ja varvassamm).
- Liigub ja sooritab tantsuliigutusi üksi ning paarilisega.
- Osaleb laulumängudes.

LIIKUMINE

Kehalise kasvatusel alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)

- Sooritab harjutusi vastavalt õpetaja korraldustele sõnalise seletuse järgi.

Võimlemine

- Sooritab juhendamisel kuni neljast harjutusest koosnevat kombinatsiooni.
- Hoiab oma kohta erinevates rivistustes: kolonnis, ringis, viirus.

Põhiliikumised

- Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes.
- Sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust arendavaid harjutusi.

Tants ja rütmika

- Sooritab imiteerivaid liigutusi vastavalt muusika iseloomule.
- Plaksutab ja liigub vastavalt rütmile.

Liikumismängud

- Mängib 2-4 reegluga liikumismänge.
- Pingutab end rühmategevustes ühise eesmärgi nimel.

Talvealad

- Sõidab kelgul iseseisvalt nõlvakust alla.

MINA JA KESKKOND. KOMBEÕPETUS

- Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.

Sotsiaalsete rollide tajumine

- Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget).
- Enne uue tegevuse alustamist korrastab meelde tuletamisel eelneva koha.
- Paneb iseseisvalt oma riided meelde tuletamisel ettenähtud kohta.

Liiklusohutusnõuete tundmine

- Põhjendab helkuri kandmise vajadust.

Reeglite tundmine

- Järgib meelde tuletamisel kokkulepituid rühmareegleid.

Viisakusreeglite järgimine

- Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid.

Rahvuskultuuri tundmine

- Nimetab riigi nime, kus ta elab.

Kodukoha taimed, seened

- Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad).
- Eristab okaspuid lehtpuudest.

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed

- Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamiseviise (nt rebane elab urus).
- Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad).

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

- Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm.
- Teab, et lumi ja jää muutuvad sulades veeks.

Muutumine looduses

- Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad jäävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt).
- Selgitab öö ja päeva erinevust.

LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Mänguoskused

- Oskab ja suudab mängida üksi ja koos eakaaslastega.
- Oskab võtta erinevaid rolle.

Tunnetus- ja õpioskused

- Kuulab täiskasvanu selgitusi ja tegutseb iseseisvalt kuni 10 min.
- Huvitub lähimast ümbrusest, abiga loob ja leiab esemete vahelisi seoseid.
- Väljendab end lühilausestega.
- Täidab täiskasvanu korraldusi, peab kinni reeglitest.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Teab ja küsimisel oskab öelda oma nime ja vanuse.
- Meelde tuletamisel kasutab viisakusväljendeid.
- Leiab endale tuttavas olukorras tegevuse.
- Saab hakkama lihtsamate eneseteenindusoskustega.
- Saab aru mis on hea ja mis on halb.
- Õpib ootama oma järge.

5-AASTANE

KEEL JA KÕNE

Hääldamine

- Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.
- Hääldab õigesti 3-4 silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu.
- Hääldab õigesti 1-2 silbilisi tähenduselt tuttavaid häälikühendiga sõnu.

Sõnavara

- Kasutab kõnes vastandsõnu
- Kasutab kõnes iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt arg, kaval, igav).
- Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu hommik, päev, õhtu, öö.

Grammatika

- Kasutab kõnes -nud ja -tud kesksõnu (nt söödud- söönud).
- Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lilledel).

Tekst

- Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust.
- Annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute lausungitega.
- Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt Mida tegi kodus pühapäeval?).
- Loeb peast vähemalt 4-realisi liisusalme/luuletusi.

Suhtlemine

- Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust.
- Kasutab õigesti viisakusväljendeid.

Ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks

- Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku asukoha sõnas.

MATEMAATIKA

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

- Moodustab etteantud esemete hulga järgi teise samaväärse (niisama palju esemeid sisaldava) esemete hulga.
- Võrdleb hulki kasutades mõisteid *rohkem, vähem, võrdselt*.

Orienteerumine ruumis

- Nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu üleval, keskel.

Orienteerumine ajas

- Nimetab erinevaid ööpäeva osi (hommik, lõuna, õhtu, öö) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel.
- Nimetab kõik aastaajad ning kirjeldab tegevusi eri aastaegadel.
- Nimetab nädalapäevi.

Loendamine, arvutamine

- Kasutab esemete (kuni viis) arvu võrdlemisel sõnu rohkem, vähem, võrdselt (ühepalju).
- Kasutab järgarve kuni viieni eseme/isiku positsiooni nimetamisel (mitmes?).
- Teeb loendamise teel kindlaks esemete arvu 1-10
- Tunneb numbrimärke 1-6
- Sooritab numbrite kirjutamise eelharjutusi

Suurused ja mõõtmised

- Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiamad, kitsamad, kõrgemad, madalamad. **Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid**

- Otsustab, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused, ning kirjeldab nende kujundite erinevusi nurkade olemasolu, arvu, kujundi, suuruse ja värvuse alusel (ring, ruut, kolmnurk).

KUNST

Voolimine

- Veeretab ja rullib iseseisvalt erinevaid voolimismaterjale (nt pabermassi, vaha jne).
- Juhendamisel ühendab lihtsaid voolitud detaile omavahel.

Joonistamine

- Kujundite värvimisel ületab minimaalselt piirjoont.
- Oskab kasutada šabloon.

Maalimine

- Võtab iseseisvalt pintsliga värvi ja katab pindu.
- Teeb pintslivajutuse ja -tõmmetega objektide väikseid detaile (nt silmad, suu) või rütme.

Meisterdamine

- Juhendamisel rebib paberist ribasid ja lihtsaid kujundeid ning kleebib need alusele.
- Lõikab juhendamisel kääridega suuri sirgete piirjoontega ja vormilt lihtsaid kujundeid.
- Voldib paberi pooleks, neljaks (kujundades nii nt kaardi, raamatu, liniku).

Kujundamine ja disainimine

- Koostab lihtsatest elementidest (kahe elemendi vaheldumisega) mustribasid esemete kaunistamiseks.

MUUSIKA

Muusika kuulamine

- Kuulab muusikat vaikselt ja tähelepanelikult.
- Väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste – liikumine, laulmine, pillimäng – kaudu.
- Tunneb ära Eesti Vabariigi hümn.

Laulmine

- Laulab väljahingamisel loomuliku häälega.
- Esitab laule rühmaga ühtlases tempos.

Pillimäng

- Mängib ja tunneb kuulamisel tämbri järgi ära õpitud rütmipille.
- Mängib rütmisaateid lasteriimidele, lauludele ja instrumentaalpaladele.
- Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos.
- Mängib õpitud rütmipille.

Muusikalis rütmiline liikumine

- Tunnetab erineva karakteriga osi muusikapalas ja sooritab vastavaid loominguilisi liigutusi.
- Kasutab liikumisel erinevaid vahendeid.
- Sooritab tantsuliigutusi rühmaga, paarilisega ja iseseisvalt.
- Oskab leida paarilist ja ruumis orienteeruda.
- Sooritab tantsusamme rõhksamm, hüpaksamm, galopp, kand- ja varvasastak, põlvest vetrumine, sujuvad käteliigutused jne.
- Oskab mõningaid eesti rahvatantse ja -mänge.

LIKUMINE

Kehalise kasvatus alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)

- Kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas.

Võimlemine

- Sooritab vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti.
- Valitseb oma liigutusi koordineerimiseks ja tasakaalu nõudvate harjutuste täitmisel.
- Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid harjutusi.

Põhiliikumised

- Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes.
- Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi.
- Sooritab harjutusi väikevahendeid kasutades.

Tants ja rütmika

- Jäljendab liikumisega erinevaid rütme.
- Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele.

Liikumismängud

- Mängib kollektiivseid võistlusmänge.
- Osaleb jõukohastes teatevõistlustes (nt joonejooksud).

Talvealad

- Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast.
- Kelgutab mäest alla, oskab ettekinud takistusel ennast kelgult maha keerata.

Vaba aeg ja loodusliikumine

- Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt.
- Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

MINA JA KESKKOND. Kombeõpetus

Enesetutvustus

- Teab oma ees- ja perekonnanime.

Sotsiaalsete rollide tajumine

- Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (nt kokk teeb süüa).
- Nimetab oma lasteaia nime.
- Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid.
- Teab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

- Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).

Hügieen

- Teab, miks enne sööki ja pärast WC-s käimist peab pesema käsi.

Hammaste tervis

- Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarsti juures käimine).

Inimkeha tundmine

- Teab milleks on vajalikud erinevad meeleelundid.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

- Nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).

Liiklusohutusnõuete tundmine

- Teab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal.
- Põhjendab, miks rattaga, rulaga, rulluiskeudega sõites peab kandma kiivrit.
- Teab, et autos sõites (sh tagaistmel) tuleb kinnitada turvavöö.

Reeglite tundmine

- Järgib kokkulepituid rühmareegleid.

Turvalisus nõuete tundmine

- Teab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole.

- Teab, miks võõrastega ei tohi kaasa minna.

Viisakusreeglite järgimine

- Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid.

Rahvuskultuuri tundmine

- Teab ja oskab nimetada eesti lipu värve.

Kodukoha taimed, seened

- Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul)
- Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (kuusk, mänd).
- Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene (nt kukeseen, pilvik, kärbseseen).
- Nimetab lilleosi (leht, vars, õis).

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed

- Nimetab tuntumaid loomi ja kirjeldab nende välimust.
- Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, tuvi).
- Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil).
- Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

- Teab soojuse ja valguse vajalikkust elusorganismidele.

Muutumine looduses

- Nimetab loomi, kes jäävad talveunne.
- Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt).
- Iseloomustab erinevaid aasta-aegu 1-2 tunnusega.

LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Mänguoskused

- Imiteerib mängus täiskasvanute tegevusi ja rolle.
- Oskab ilma täiskasvanute kontrollita grupis mängida, teha koostööd ja oskab teha valikuid.
- Organiseerib mängu, leiab endale kaaslased ja määrab reeglid.

Tunnetus- ja õpioskused

- Tegutseb 15-20 min iseseisvalt.
- Oskab lihtsamaid ülesandeid ja probleeme iseseisvalt lahendada.
- Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Mõistab teiste tundeid.
- Tahab kuuluda rühma ja ühiselt tegutseda, teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd.
- Järgib reegleid ja lahendab arusaamatused sõnadega.
- Järgib süües lauakombeid.

6-AASTANE

KEEL JA KÕNE

Hääldamine

- Hääldab oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu.

Sõnavara

- Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid mäarsõnu eile, täna, homme.
- Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt kaks sõna (nt lilled – tulp, roos).

Grammatika

- Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (saab lauljaks, jookseb kivini).

Tekst

- Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste/korralduste abil üksteisega seotud lausungitega.
- Räägib oma kogemusest seotud lausungitega.
- Kirjeldab (jutustab oma sõnadega) kuulnud teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste käitumist.

Suhtlemine

- Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja.
- Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teemamuutusega, vastab teiste algatatud teemadele.

Ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks

- Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).
- Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas.
- Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis.

MATEMAATIKA

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

- Võrdsustab antud erinevate esemete hulgad paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades.

Orienteerumine ruumis

- Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu kõrval, ääres.

Orienteerumine ajas

- Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid eile, täna, homme.
- Teab nädalapäevi ja nimetab neid õiges järjekorras.

Loendamine, arvutamine

- Võtab vastavalt esitatud arvule (kuni kümme) õige koguse antud esemeid.
- Teab arvurida 1-12, tunneb numbrimärke ning õpib neid kirjutama.
- Määrab arvu asukoha arvude reas, oskab nimetada antud arvule eelnevat või järgnevat arvu.
- Sooritab numbrite kirjutamise eelharjutusi.
- Sooritab lihtsamaid tekstülesandeid, liidab ja lahutab 5-piires.

Suurused ja mõõtmised

- Võrdleb, milline ese (esemed) etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem, kitsam, ühelaiused, suurem, väiksem, ühesuurused, paksem, peenem, ühepaksused, madal, kõrge, ühekõrgused).
- Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektivahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (nt nöör, pulk, sammud jne).
  - Eristab enamkasutatavaid mõõtühikuid (*meeter, liiter, kilogramm*) ja teab, kus neid ühikuid kasutatakse.

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kirjeldab neid kujundeid.
- Moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jms) kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi.

KUNST

Voolimine

- Kasutab voolimispulka vormide õonestamisel, iseseisvalt mustri tegemisel.

- Voolib juhendamisel ka ühest tükist, venitades ning pigistades sellest välja terviku erinevaid osi.
- Ümarvorme ning ümar- ja piklikke vorme ühendades voolib iseseisvalt erinevaid esemeid.
- Juhendamisel silub peale väiksemate detailide lisamist ühenduskohad.
- Oskab voolida erineva suurusega ümarvorme ning neid õõnesvormideks muuta.

Joonistamine

- Joonistamisel jätab vahendiga jäljendi joonistusvahendi ja paberit rikkumata.
- Värvib enamasti kontuuri ületamata.

Maalimine

- Juhendamisel hele- tumestab värve ja segab omavahel põhivärve.
- Pintsliga liigub paberil vabalt, ei liigu pikalt edasi-tagasi ühes kohas.
- Peseb ja kuivatab pintsli enne järgmise värvi kasutamist.

Meisterdamine

- Lõikab iseseisvalt paberist kujundeid.
- Rebib lihtsamaid kujundeid.

MUUSIKA

Muusika kuulamine

- Oskab iseloomustada kuulatud muusikapala.
- Tunneb ära Eesti vabariigi hümnid.

Laulmine

- Laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.
- Oskab pidada pause.
- Laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule.
- Laulab rühmaga ja üksi.

Pillimäng

- Mängib rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid ostinato kaasmänge.
- Omab ansambli tunnetust ja võimet koos teistega pillisaadet mängida.

Muusikalis rütmiline liikumine

- Liigub ja tantsib sünkroonis teistega.
- Sooritab liikumist erinevate vahenditega.
- Kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt.
- Tunneb ja oskab sooritada eesti rahvatantsusamme.

LIIKUMINE

Kehalise kasvatus alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)

- Talub kaotust võistlusmängudes.

Võimlemine

- Valitseb oma liigutusi ja kehahoidu harjutuste sooritamisel.
- Säilitab tasakaalu dünaamilistes harjutustes.

Põhiliikumised

- Käsitseb väikevahendeid aktiivses tegevuses.

Tants ja rütmika

- Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.
- Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides.

Liikumismängud

- Osaleb aktiivselt liikumismängudes.

Talvealad

- Suusatab vahelduva libiseva sammuga.
- Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.

Vaba aeg ja loodusliikumine

- Osaleb pikematel matkadel.

MINA JA KESKKOND. KOMBEÕPETUS

Enesetutvustus

- Teab oma elukohta (nt linn, küla, tänav).

Sotsiaalsete rollide tajumine

- Selgitab vestluses enimtuntud ametite (nt arst, tuletõrjuja, politsei, õpetaja) vajalikkust.

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

- Teab, kuidas hoida enda ja teiste tervist.

Hammaste tervis

- Selgitab, miks tekivad hambaaugud.

Tervislik toitumine

- Teab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast).

- Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.

Inimkeha tundmine

- Nimetab erinevaid meelelundeid (kuulmis- ja tasakaaluelund, nägemis-, haistmis- ning maitsmiselund).

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

- Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, viha, kurbus, üllatus, rõõm).

- Kuulab lühiajaliselt kaaslast.

Liiklusohutusnõuete tundmine

- Teab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid.

Reeglite tundmine

- Mõtleb koos õpetaja välja rühmareeglid ja järgib neid.

Turvalisus nõuete tundmine

- Kasutab terariistu ohutult.
- Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.

Viisakusreeglite järgimine

- Järgib viisakusreegleid.

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine

- Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid).

Rahvuskultuuri tundmine

- Nimetab Eesti rahvuslinnu ja -lille.
- Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt.

Kodukoha taimed, seened

- Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad).
- Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm).
- Nimetab 2-3 viljapuud (nt õuna-, pirni-, ploomipuu).

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed

- Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa) seast need, kes elavad Eestis.
- Põhjustab, miks mõned linnud lendavad soojale maale.
- Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk).

Valguse, soojust, vee, õhu tähtsus

- Nimetab erinevaid veekogusid (jõgi, järv, meri).
- Teab, miks on õhk inimestele, taimedele ja loomadele vajalik.

Muutumine looduses

- Nimetab aastaegu ja kirjeldab aastaegade olulisi tunnuseid.

LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Mänguoskused

- Tunneb mängust rõõmu, algatab mängu, suudab mängu arendada ja lõpetada.
- Võtab mängus erinevaid rolle, kujutab erinevaid tegelasi.
- Selgitab kaaslastele mängureegleid.
- Saavutab mängukaaslastega kokkuleppe.
- Tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust.

Tunnetus- ja õpioskused

- Tegutseb vastavalt ülesandele iseseisvalt, vajadusel oskab küsida abi rühmakaaslaselt või täiskasvanult. Pakub ise vajadusel oma abi.
- Saab aru asjade vahelistest suhetest, ajalisruumilisest järjestusest.
- Alustab iseseisvalt tegevust, keskendub sellele kuni 30 min, lõpetamisel koristab.
- Esitab teemakohaseid küsimusi, on avatud ja uudishimulik.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Mõistab ja tajub inimese tundeid ja soove.
- Väljendab oma emotsioone, oskab neid kirjeldada.
- Paneb märjad riided ise kuivama.
- Korrastab oma isiklikke esemete hoiukohta (riidenagi või -kapp).
- Teab, täidab ja vajadusel selgitab reegleid, lahendab arusaamatusi verbaalselt.
  - Käitub avalikus kohas sobivalt, teab mida tohib.

7-AASTANE

KEEL JA KÕNE

Hääldamine

- Hääldab etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu.
- Hääldab õigesti võõrhäälikuid (f, s) tuttavates sõnades (nt Fanta, šokolaad)

Sõnavara

- Selgitab kuulnud kujundliku väljendi (tuul ulub, kevad koputab aknale) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.
- Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.
- Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast).
- Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpi valdkondades (nt transport, elusolend, tähtpäevad, kehaosad).

Grammatika

- Kasutab oma kõnes kõiki käändevorme ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne arstina).
- Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt palju linde, konni, autosid).
- Kasutab kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (poeb- pugema, siga- sead).

Tekst

- Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detailid.

- Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info.
- Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevusi).
- Laiendab jutustades täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust).
- Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus.

Suhtlemine

- Mõistab kaudseid ütlusi (nt ruumis on aken lahti; otsene ütlus: pane aken kinni!; kaudne: mul on jahe).
- Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

Ettevalmistus lugemiseks-kirjutamiseks

- Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.
  - Veerib 1-2- silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgneva kontrollita) ja sageli eksib.
  - Häälib õigesti 1-2- silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.
  - Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut.
- *Jagab kuulnud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nööpe vms) sõnade arvu märkimiseks.
- Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt koll- kool, linna- lina, tibu-tippu).

MATEMAATIKA

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

- Järjestab kuni viis eset pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (pikem- lühem, laiem- kitsam, kõrgem- madalam, paksem- õhem).
- Rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi.
- Määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi.
- Võrdleb hulki kasutades mõisteid rohkem, vähem, võrdselt

Orienteerumine ruumis

- Leiab ja kirjeldab juhendamise järgi ja omandatud mõistete abil etteantud punkti tasapinnal, ruumis ja õuealal (tuttavas ümbruskonnas).
- Kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes.

Orienteerumine ajas

- Nimetab kuude nimetusi ning teab oma sünnikuud.
- Määrab seieritega kellal kellaega täistundides.
- Suudab kõnes õigesti kasutada sõnu enne, praegu, hiljem, noorem, vanem.
- Tunneb ajamõisteid (*hommik, päev, õhtu,öö, eile, täna, homme*) ja kirjeldab ning järnestab oma igapäevategevusi.

Loendamine, arvutamine

- Koostab etteantud hulga järgi vahendeid kasutades lihtsaid matemaatilisi jutukesi.
  - Liidab ja lahutab erinevate vahendite abil 5 piires ja kasutab matemaatilisi märke (+, -, =).
- Teab arvude 1-12 järjestust, tunneb numbrimärke ja oskab neid kirjutada.

Suurused ja mõõtmised

- Eristab mõõtühikuid (*meeter, kilogramm, liiter*) ja teab kus ning kuidas neid kasutatakse.

Tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

- Leiab erinevate kujundite ja esemete (nt ristkülik, kera, kuup) hulgast ümarkehad ja tahukad ning kirjeldab nende omadusi.

KUNST

Voolimine

- Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära (nt vajadusel soojendab plastiliini ja niisutab savi enne voolimist).
- Voolib lihtsaid õõnesvorme.
- Kasutab voolimispulka voolimisel ja pinna kaunistamisel (mustri või tekstuuriga).

Joonistamine

- Joonistab kontuuriga kujutatavad objektid.
- Värvib (omajoonistatud või värviraamatu) kujundid värvi või viltpliiatsitega kontuuri seest, varieerides värvimise (käe liikumise) suunda.

Maalimine

- Segab värve segamisel uute värvitoonide saamiseks.
- Loputab pintsli piisava sagedusega ja väldib värvide liigset määrdumist värvipurkides.
- Juhendamisel alustab maalimist taustast või suuremast pinnast.
- Meeldetuletusel kasutab pintslit erinevalt, nt katab ühtlaselt aluspinda, teeb pintslitrukki jne.

Meisterdamine

- Kujundab või täiendab pilte või objekte, kleepides alusele iseseisvalt rebitud, lõigatud, kortsutatud, rullitud või volditud paberitükke.
- Lõikab kääridega lihtsaid kumerate piirjoontega kujundeid.
- Voldib ettenäitamise järgi etapiliselt kaasa tehes lihtsaid objekte (paat, lennuk, müts).
- Punub sirgetest ribadest lihtsa pinna (nt järjehoidja, linik vms).
- Loob tehniliselt ja teostuse poolest lihtsaid meisterdusi (nt sõidukeid, nukke, ka näpunukke).
- Kasutab suunamisel materjali (nt liimi, paberit, riidet) otstarbekalt.

MUUSIKA

Muusika kuulamine

- Oskab iseloomustada kuulatud muusikapala kasutades eakohast sõnavara.
- Teab mõisteid koorijuht, dirigent, helilooja, laulupidu.

Laulmine

- Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega.
- Oskab pidada pause ja fermaati.
- Laulab võimalikult intonatsioonipuhtalt ja kindlas rütmis.
- Laulab peast eakohaseid lastelaule, esitab neid nii rühmas kui üksi.

Pillimäng

- Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele, osaleb ansamblimängus.

Muusikalis rütmiline liikumine

- Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu toetudes õpitud muusikaliste väljendusvahendite (tempo, dünaamika, register, muusika meeleolu).
- Oskab liikuda paaris, kolonnis, viirus või ringis.
- Teab mõisteid rahvatants, rahvamäng, tantsupidu.
- Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.

LIIKUMINE

Kehalise kasvatuse alased teadmised (hügieeni, ohutuse ja enesekontrollist lähtuvalt)

- Nimetab erinevaid spordialasid.
- Keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks.
- Liikumisel ja mängimisel peab kinni üldistest ohutusreeglitest (valides sobivad paigad ja vahendid).

Võimlemine

- Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval.
- Orienteerub mänguväljakul, sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene.
- Sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.

Põhiliikumised

- Sooritab põhiliikumisi pingevabalt nii, et liigutused on koordineeritud, rütmilised.
- Säilitab tasakaalu staatilistes asendites ja liikumisel.
- Kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt üheaegselt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt.

Tants ja rütmika

- Sooritab rütmiliikumisi üheaegselt kaaslasega.
- Liigub vastavalt enda tekitatud rütmile, vahelduva tempoga kiirelt aeglasele.
- Väljendab liikumise kaudu emotsioone.
- Kasutab liikumisel loovalt vahendeid (lindid, rätikud, rõngad).

Liikumismängud

- Võistleb kombineeritud teatevõistlustes (nt takistusriba läbimine).
- Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall jne).
- Kasutab ausa mängu põhimõtteid, peab kinni kokkulepitud mängureeglitest.

Talvealad

- Osaleb kelguvõistlustel (kaugemale, täpsemalt).
- Sõidab nõlvakust alla põhiasendis.
- Suusatab koordineeritud liikumisega.
- Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.

Vaba aeg ja loodusliikumine

- Mängib lihtsamaid maastikumänge.

MINA JA KESKKOND. KOMBEÕPETUS.

Enesetutvustus

- Teab oma kodust aadressi ja vanema kontakttelefoni.

Sotsiaalsete rollide tajumine

- Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju- tuletõrje, haigusarst, liiklusõnnetus- politsei).
- Selgitab töölkäimise vajadust.
- Selgitab raha otstarvet
- Viib ettevõetud tööd lõpule.

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

- Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib mõjutada tervist.

Hügieen

- Täidab isiklikku hügieeni harjumuslikult.

Inimkeha tundmine

- Teab, milline on südame, aju ja kopsude kõige olulisem ülesanne.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

- Arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega.
- Kirjeldab oma tundeid.
- Tuleb toime tugevate emotsioonidega.
- Kirjeldab enda positiivseid omadusi.
- Põhjendab oma seisukohti.
- Lahendab konflikte sõnaliselt.

Liiklusohutus

- Teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Reeglite tundmine

- Järgib kokkulepitud ja üldtuntud reegleid (nt liikluses).

Turvalisus nõuete tundmine

- Teab hädaabi numbrit ja millal seda kasutada.

Viisakusreeglite järgimine

- Kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel.

Salliv suhtumine erinevustesse

- Kasutab igapäevases kõnes õigesti mõisteid „hea“, „halb“, „õige“, „vale“.

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine

- Kirjeldab oma peretraditsioone.

Rahvuskultuuri tundmine

- Nimetab Eesti rahvussümbolikat (nt lipp, lill, lind).
- Nimetab 4-5 erinevat rahvust ja keelt.

Kodukoha taimed, seemned

- Teab, mis aastaajal valmivad viljad.
- Nimetab 4-6 sorti lilli.
- Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt kastanimuna, tammetõru, käbi).

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed.

- Nimetab tuntumaid põhja- ja lõunamaa loomi.
- Nimetab 2-3 liiki kalu.

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

- Põhjendab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temperatuuriga.
- Kirjeldab veekogude erinevust.

Muutumine looduses

- Teab aastaegade järgnevust.
- Kirjeldab ilma (nt pilves- pilvitu; kuiv- vihmane; sajab, tibutab).

Loodushoid

- Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.

LASTE ÜLDOSKUSTE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED

Tunnetus- ja õpioskused

- Kavandab tegevusi ja viib alustatu lõpuni, tegutsedes kuni 35 min.
- Tegutseb täiskasvanu juhiste järgi (õpiülesande täitmine).
- Tunneb huvi, uurib, katsetab ja suhtub õppimisse positiivselt.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Järgib kokkulepitud reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme.
- Tegutseb iseseisvalt, on algatusvõimeline, oskab teha koostööd.
- Arvestab täiskasvanu või eakaaslaste tähelepanekutega ja vajadusel korrigeerib käitumist.
- Saab hakkama eneseteenindamisega.
- On kujunenud esmased tööharjumused